

“El reliquiari de Calderón de la Barca”: un exemple d’interdisciplinarietat en la didàctica de conservació i restauració de béns culturals

La finalitat d’aquest article és explicar la reflexió que es va fer davant de la peça del “Reliquiari de Calderón de la Barca” arran del seu ingrés a l’E.S.C.R.B.C.C. No cal dir que la curiositat de la peça també ens va cridar l’atenció, però encara vam trobar més interessant el fet que la intervenció es podia realitzar des de diferents especialitats, establint un exemple de col·laboració interdisciplinària molt clar a nivell didàctic.

M.Àngels Balliu i Badia, Professora de Pràctiques de Conservació i Restauració del Document Gràfic.

Rosa Rocabayera Viñas, Professora de Biologia, Física i Química.

Amb data 15 de novembre de 1999 va entrar al taller del 3r curs de pràctiques de Conservació-Restauració del Document Gràfic una peça ben curiosa procedent de l’Institut del Teatre de Barcelona: el “Reliquiari de Calderón de la Barca” (N.R.211). Diem curiosa pel fet que el normal d’un reliquiari, almenys a la cultura occidental, és que contingui restes d’un Sant. En aquest cas però el que hi ha és un os de la ma de Calderón, identificat com a metacarp.

La peça consta d’un marc de fusta amb una caixa-vitrina a la seva part superior que conté l’os, un petit marc encolat a la seva part inferior que conté la certificació de l’autenticitat de la resta, segons la qual es pot datar aquest muntatge al 1840, i a la part central una estampa, concretament una litografia del retrat de l’escriptor. El seu estat de conservació no era bo, ja que a part de la brutícia generalitzada, l’os s’havia despenjat del sistema de subjecció, l’estampa estava molt enfosquida amb una estranya reserva molt visible, la certificació semblava greument acidificada i el marc presentava pèrdues de suport i alteracions del vernís.

Observant la peça des del punt de vista pedagògic ens va interessar ràpidament, ja que trobem diferents suports susceptibles de ser intervinguts a diferents especialitats de l’Escola.

La coordinació es faria des del taller de Document Gràfic però la intervenció de restauració es realitzaria a tres especialitats diferents: a Conservació i Restauració del Document Gràfic el suport paper, a Conservació i Restauració de Pintura la fusta, i a Conservació i Restauració d’Arqueologia l’os, considerant-lo material orgànic arqueològic.

Era imprescindible també el suport científic de l’assignatura de Biologia, Física i Química i el suport de les assignatures teòriques i artístiques que ajudarien a canalitzar la recerca històrica i tècnica complementària tant de la peça com de la figura de l’escriptor. A l’assignatura de Biologia, Física i Química coordinats per la professora es realitzaren les proves analítiques necessàries, tant al paper com a l’os per tal de realitzar un correcte projecte i posterior procés d’intervenció.

Durant l’observació preliminar es va tenir l’oportunitat d’utilitzar la mostra per veure tots els passos que es farien per la determinació d’un material arqueològic d’origen orgànic. De manera que va servir per mostrar als alumnes de Restauració Arqueològica com es podia identificar i també com anomenar l’os i cada una de les seves parts.

Aspecte del conjunt de la peça abans de la intervenció de conservació i restauració.

Alhora es presentava el problema de la identificació de l'atac, com eliminar-lo i el grau d'afectació al que havia arribat. La determinació d'un problema biològic de tipus fúngic va resultar molt engrescador, ja que la tipologia dels fongs era curiosa i també la ubicació en els intersticis del teixit esponjós.

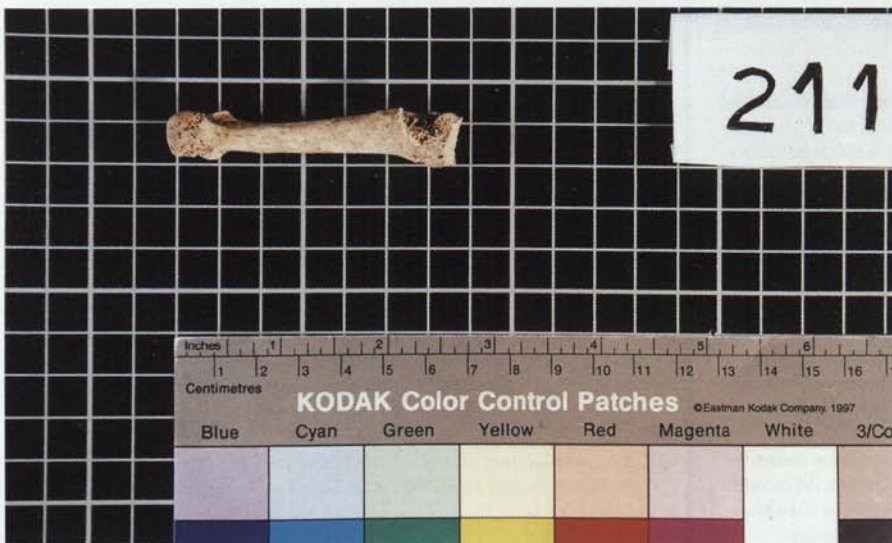
En tant a com eliminar l'alteració, també va posar de manifest una problemàtica molt pedagògica. La necessitat era la utilització d'un fungicida, però això implicava deixar el material sense possibilitat d'altres anàlisis de tipus biològic. Aquests productes poden alterar fàcilment les propietats del teixit ossi i per tant impossibilitar la determinació del grup sanguini o d'ADN, proves aquestes que es farien amb la matriu orgànica de l'ós. Aquest repte portava a la consideració l'ús d'un tractament de neteja menys agressiu i per tant la presentació del material biològic com a fons d'informació de la persona de Calderón de la Barca.

La resta d'alumnes que no intervenien directament sobre l'obra, es dedicaren a la recerca tècnica i històrica tant de la peça com de la figura de l'escriptor, parts annexes a la restauració, però que podien ajudar a establir criteris d'intervenció i ampliar la comprensió de la importància d'aquest conjunt.

Per a poder-se documentar correctament, els alumnes han hagut de recórrer a diferents fonts, des de la bibliogràfica, a la consulta a professors de l'Escola del Seminari de Matèries Teòriques i Artístiques, a professionals d'altres centres com la Universitat de Barcelona, l'Escola d'Arts i Oficis, el Servei de Museus de la Generalitat i el propi Institut del Teatre.

Creiem que podem estar satisfets doncs els alumnes han comprovat que la interdisciplinarietat no és sols un recurs teòric com a criteri si no que es pot dur i cal portar-lo a la pràctica doncs és fonamental per a poder intervenir correctament sobre el nostre patrimoni. Extrapolat el bagatge assolit en les experiències multidisciplinars i aplicar-lo en les pràctiques és un dels objectius de totes les programacions del Seminari de Conservació-Restauració. Els coneixements obtinguts en l'especialitat i a l'hora saber col·laborar amb especialistes d'altres disciplines ajuden a actuar de forma interdisciplinària, assegurant així criteris ben fonamentats en tota intervenció sobre béns culturals.

Imprés signat de petites dimensions, situat a la part inferior del conjunt, que certifica la donació de dos ossos del poeta al 1840.

Vista aérea de l'únic os trobat dins la caixa-vitrina i identificat com a metacarp.